

FOSSIELENVERZAMELAARS TYPOLOGISCH BEKEKEN

door

Achilles GAUTIER¹ 2

Toen de organisatoren van GEOWAM me vroegen mee te werken aan hun symposium over de betrekkingen tussen amateur en professioneel in geologie en paleontologie met een korte lezing, beloofde ik eerder roekeloos een verhaal over de motieven en typologie van verzamelaars van fossielen. Ik dacht bij de psychologen, vooral dan de dieptepsychologen, heel wat te vinden over de geheime roerselen die iemand ertoe aanzetten verzamelaar te worden. Maar geen van de geraadpleegde psychologen en psychiaters leerde me iets merkwaardigs. Dat mag dan een geruststelling zijn : fossielen verzamelen zou weinig uitstaans hebben met verdrongen begeerten en niets te maken hebben met b.v. fetisjisme dat, aldus freudianen en anderen, erin bestaat dat de fetisjist zijn libido richt op een objekt waarmee het andere geslacht omgaat, maar niet op dat andere geslacht zelf. Gezien Freud, Adler, Jung en anderen me niet inspireerden, heb ik het dan maar gewaagd fossielenverzamelaars te benaderen zonder hun hulp.

Mijn typologie stelde ik op vanuit het standpunt van de wetenschapper die zich de vraag stelt : welk nadeel kan het wetenschappelijk onderzoek onder vinden door de activiteiten van de verscheidene soorten verzamelaars van fossielen ? Ik gebruik daarbij drie criteria.

1. Slordigheid versus zorgvuldigheid. Is de verzamelaar geneigd etiketten als onnodige rompslomp te aanzien of niet ? Hakt hij (of zij) er maar op los ? Enzovoort.
2. Winstbejag of niet ? Wil de verzamelaar uiteindelijk financieel voordeel halen uit zijn verzamelactiviteit of niet ?
3. Gaat het over een verzamelaar met een gedragspatroon dat sterk afwijkt van wat we als normaal ondervinden en dat hem en/of zijn omgeving schade berokkent ? Of ongenadiger,

gaat het om een pathologisch verzamelaar of niet ?

Daar combinatie krijgen we een spektrum van mogelijkheden met o.a.

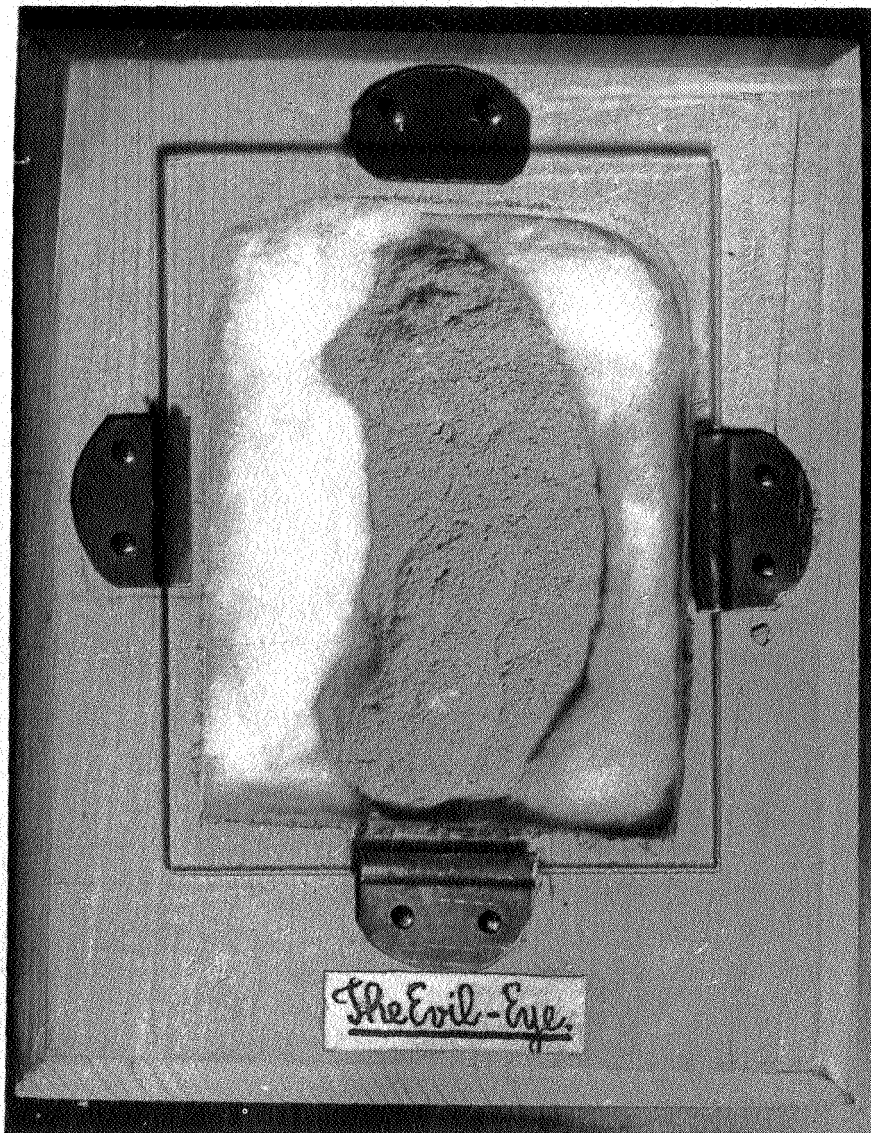
slordig, niet-belust-op-winst, normaal ;
zorgvuldig, belust-op-winst, normaal ;
zorgvuldig, belust-op-winst, "pathologisch".

De lezer kan zelf de verscheidene categorieën punten geven, maar waarschijnlijk zijn we allen akkoord over de uitersten van het spektrum : slordig, belust-op-winst, abnormaal versus zorgvuldig, niet-belust-op-winst, normaal. Of nu alle gesuggereerde categorieën in werkelijkheid voorkomen, weet ik niet. Misschien zijn de overlevingskansen van sommige beperkt, maar definitief uitsterven doen ze in principe niet. Bij elke nieuwe generatie van verzamelaars kunnen ze weer opduiken. Ook zijn er zeker andere klassifikaties mogelijk en de voorgestelde bevat slechts acht combinaties maar, naar mijn mening, voldoet ze voor het opzet van deze bijdrage.

Met het laatste criterium begeven we ons op glad ijs : waar begint afwijkend gedrag en van wanneer berokkent het schade ? Toch, meen ik, zal niemand grote moeilijkheden ondervinden om sterk afwijkend gedrag met negatieve gevolgen te herkennen. Ik hou het voorlopig bij deze grove benadering in de hoop dat het volgende verheldert wat ik op het oog heb. Dat sommige verzamelaars ver van doordeweeks zijn kan ik inderdaad illustreren met verscheidene voorbeelden. Twee ervan betreffen boeken die in de laatste decennia door verzamelaars van bij ons op de markt werden gebracht. Het eerste, van de hand van Joseph Plancquaert, verscheen zowat 25 jaar geleden : *Getuigen van 's Mensens Herkomst*. De ondertitel luidt : *Eocanthropen en oliganthropen, mensen- en dierenfossielen rijzen uit de diepte der oost- en west-Vlaamse Heuvels (sic)*. Er bestaat een Frans boek met vergelijkbare inhoud, dat van het begin van de jaren vijftig dateert, maar op dat boek kon ik de hand niet leggen. Volgens Plancquaert liepen in het vroege Tertiair al mensachtigen in onze streken rond ; ze waren ongeveer 80 cm hoog. In de loop van de evolutie zullen hun nakomelingen

¹ Deze tekst komt in grote lijnen overeen met de voordracht, gehouden aan de hand van losse nota's, tijdens het GEOWAM-symposium op 17 maart 1990.

² R.U.G. Geologisch Instituut - Laboratorium voor Paleontologie, Krijgslaan 281 - B-9000 Gent.

Figuur 1 : De geheimzinnige steen uit Luxemburg zoals hij toekwam in het Laboratorium voor Paleontologie, R.U.G., waar hij nu in de leszaal ophangt.

groter worden en op die wijze ontstaat de huidige mensheid. Plancquaert maakt hier gebruik van een evolutionair verschijnsel dat nogal vaak bij zoogdieren optreedt, nl. groottoename in de loop van de stamgeschiedenis (b.v. bij de paardachtigen). De bewijzen voor Plancquaerts visie zijn "versteningen" van min of meer volledige lichamen, soms met eveneens versteend hoofddekseel of zelfs met resten van de versteende kist waarin onze tertiaire dwergen begraven werden. De schrijver vond bovendien allerlei "versteende" miniatuurzoogdieren maar ook klassieke fossielen. De foto's in zijn boek tonen konkreties waarin ik met de beste wil van de wereld niet ontwaren kan wat de schrijver ziet. Zijn tekst is bovendien verward en eindigt op een breedsprakerig, filosofisch en godsdienstig traktaat.

Plancquaert werd geboren in 1900 en trad op het einde van de Eerste Wereldoorlog in de orde van

de jezuiten. Hij had al jong belangstelling voor archeologie en publiceerde studies over twee neolithische vindplaatsen in onze streken. Hij werd als lesgever naar Indië gestuurd, deed er enig onderzoekswerk over prehistorische archeologie, maar diende naar Europa terug te keren wegens ziekte. Kort nadien ruidde hij het kloosterleven in voor zijn ouderlijke woonst. Toen begon hij boeken te schrijven, waarvan het hier besprokene waarschijnlijk het twaalfde en laatste is³. Mogen we een verband leggen tussen zijn ziekte, zijn terugkeer uit Indië naar huis, en zijn verwarde ideeën ?

Het tweede boek verscheen ongeveer twee jaar later en bevat het verhaal over de archeologische en paleontologische vondsten gedaan door August Van Roeyen (1975). Zoals hijzelf in de inleiding uitlegt, begon het allemaal met de ontdekking van een eigenaardig steentje in het grint van zijn dakbedekking. Later vindt hij in graafwerken van de

³ Gegevens uit de persmap die Mevrouw Marga Bonte, destijds medewerkster van het Streekmuseum van Oudenaarde, opstelde ter gelegenheid van de tentoonstelling van Plancquaerts mineralogische kollektie in september 1986.

de mens August Van Roeyen weet ik niets, tenzij wat hijzelf schrijft in zijn boek. *"Ik was op één na de jongste van zeven kinderen, twee ervan zijn klein gestorven, mogelijk van armoede. Moeder was vroeg weduwe, daar vader op het werk was verongelukt. Daardoor kwam het dat ik in mijn jeugd veel gestopte kleren heb gedragen en dit was de reden waarom ik op de lagere school van sommige leermeesters mijn rechtmatige plaats niet toegewezen kreeg. Die met mooie manieren en fijne kleren gingen voor..."* (ibid. : 77). De schrijver komt dus uit een zeer eenvoudig arbeidersmilieu en is waarschijnlijk een autodidakt.

Een meer direkt contact met een eigenaardige verzamelaar kregen we in het Laboratorium voor Paleontologie R.U.G. in 1964 via de post. Een Duitstalige Diplom-Ingenieur zendt ons uit Luxemburg een foto van een steen door hem uit de Moezel opgeraapt en geïnterpreteerd. In 1966 krijgen we een echte steen netjes ingekaderd, met foto en met getekende interpretatie (fig. 1 en 2). De steen hangt nu in de leszaal. Wie hem bekijkt, ziet helemaal niet wat onze Luxemburgse verzamelaar er allemaal in ontdekt heeft.

Nog direkter is mijn ervaring, meer dan twintig jaar geleden, met een verzamelaar uit Temse. Toen ik bij hem op bezoek was, toonde hij mij een gefossiliseerd mollepootje. Het bleek nog eens een kleine konkretie te zijn, die toevallig op een kleine poot geleek, een typische speling van de natuur of *lusus naturae*. Ik probeer hem dat aan het verstand te brengen, maar mijn gastheer geeft niet op. *"Er is hier een Duitse professor op bezoek geweest met een bus studenten en hij heeft het me gezegd"*. Met dit argument gesteund op buitenlands academisch prestige legde hij de jonge wetenschapper die ik was, het zwijgen op.

Figuur 3 : Een leugensteen uit de publikatie van professor Johannes Beringer (1667-1740) uit Würzburg. De bovenste rij leest van rechts naar links in het Hebreeuws : ik ben een ezel. De onderste toont nonsens-tekens.

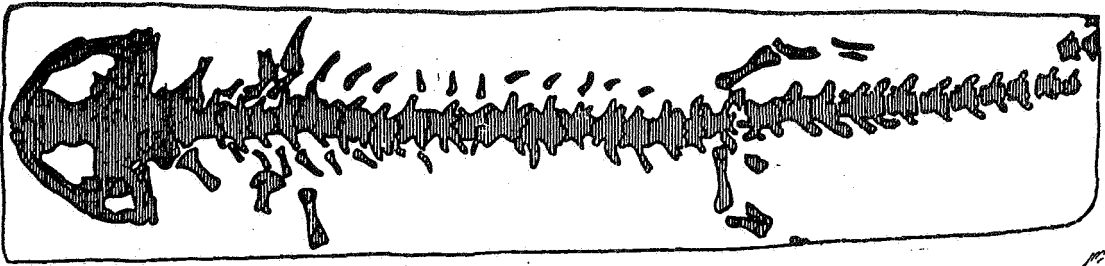
Een tweede anekdote dateert van dezelfde periode. Ik krijg een telefoontje van professor Dr. Tavernier. *"Meneer Gautier, kunt u even tot mij komen. Ik heb hier een verzamelaar die iets interessants te tonen heeft ?"* In het bureau van professor Tavernier zit een man van middelbare leeftijd. Hij overhandigt me "een kleine fossiele mens het

kieuwspletten". Opnieuw een konkretie die men met veel goede wil als een soort afgietsel van een heel kleine dwerg kan aanzien... met kieuwspletjes. Professor Tavernier heeft blijkbaar onze gast niet kunnen overtuigen en roept daarom hulp in. Maar ook ik tracht tevergeefs de bezoeker te doen inzien, dat hij zich laat misleiden door zeer oppervlakkige gelijkenissen en dat al wat we tot nu toe weten het ons uiterst moeilijk maakt om in tertiaire lilliputters te geloven. Als de man weggaat, voel ik duidelijk dat hij zich nog eens door de officiële wetenschap in de steek gelaten denkt. Zij wil zijn belangrijke ontdekking niet aanvaarden. Ik weet niet meer hoe de man heette. Was het misschien de schrijver van het eerste boek dat ter sprake kwam ?

Een derde voorval dateert van de zomer van het voorbije jaar. Ik krijg een opgewonden telefoontje van een dame. Ze heeft een eigenaardig steentje gevonden. Of ze het mag komen tonen ? De dag daarop verschijnt op de middag de dame met haar vondst, die ze bij het diepzee-duiken opdraapte. Het steentje was haar opgevallen doordat het nogal licht van kleur was en daar zo speciaal scheen te liggen. Het voorwerp is een overschotje van een moeilijk te bepalen fossiel waarvan nog slechts enkele details als lijnen zichtbaar zijn. De dame veronderstelt dat het steentje door mensen is bewerkt, voor magische doeleinden. *" Een soort voedesteentje of zoiets"*. Ook haar kan ik niet overtuigen. Ze zegt : *" Misschien kent u wel veel van fossielen, maar ik geloof dat u zich vergist over dit steentje. Ik voel dat het speciaal is"*. Ik heb niet aangedrongen.

Tot daar enkele verzamelaars die we moeilijk als helemaal doordeweeks kunnen beschouwen. Nu wil ik de lezer geruststellen, ook academici laten al eens een steekje vallen. Professor Johannes Bartholomeus Adam Beringer (1667-1740) van de universiteit van Würzburg is daarbij wellicht het schoolvoorbeeld van geleerde lichtgelovigheid. Aangezet door twee van Beringers kollega's vervaardigden studenten verscheidene honderden valse fossielen die ze bij Eibelstadt in de kalksteen verborgen. Dan maakten ze hun professor attent op hun vindplaats. Entoesiast ging Beringer aan het verzamelen en liet zijn student Georg Ludwig Hueber een doktoraatsverhandeling schrijven over de tweehonderd beste stukken in de verzameling. Beringer was zo kritiekloos en zo overtuigd van zijn wondere vondsten dat hij het niet in de gaten kreeg hoe zeer men hem bij de neus nam. Een vondst droeg zelfs Hebreeuwse lettertekens die spelden : ik ben een ezel (fig. 3). Anonieme brieven openden tenslotte zijn ogen en haastig trachtte de professor de kopieën van het boek met lithografieën dat hij aan de Eibelstadt-pseudofossielen wijdde (1726), terug te kopen en te vernielen. Dit gelukte hem niet helemaal en in 1767 verscheen zelfs als curiosum een herdruk. De Eibelstadt-vervalsingen werden internationaal beroemd als de Würzburger Lügensteine - de leugenstenen van Würzburg.

Even goed of misschien beter bekend is de reuzesalamander die door de Zwitserse arts en natuurhistoricus Johannes Scheuchzer (1672-1733) in 1731 beschreven werd als *Homo diluvii testis* :

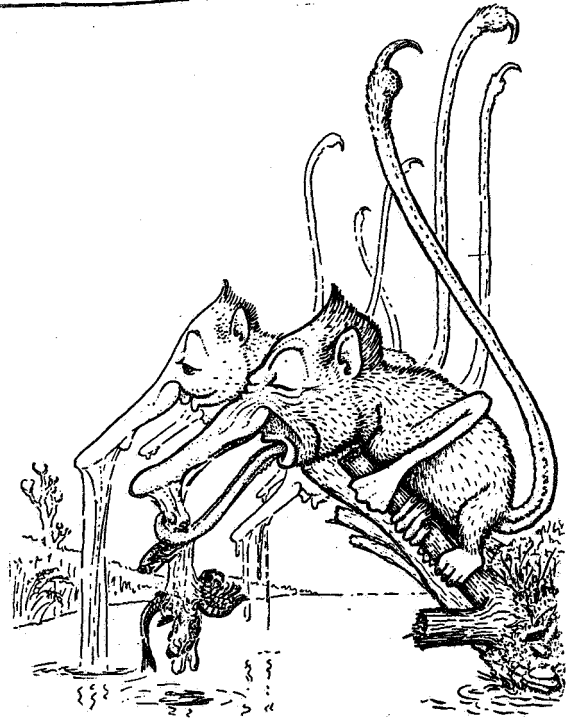

Figuur 4 : *Homo deluvii testis* van de Zwitserse arts Johann Scheuchzer (1672-1733) of een reuzesalamander gezien door de ideologische bril van wie in de zondvloed wil geloven.

een mens getuige van de zondvloed. Wie vandaag het specimen bekijkt (fig. 4), vraagt zich af hoe Scheuchzer het ding als een menselijk geraamte kon identificeren. Zijn godsdienstige overtuiging of misschien eerder de vrees voor een konfrontatie van zijn geloof met harde feiten maakten Scheuchzer blijkbaar blind. De mens beschikt inderdaad over het vermogen om dat te zien wat hij graag wil, om welke reden dan ook. En wetenschappelijke werkers zijn ook maar mensen en dus vatbaar voor de vele menselijke, al te menselijke gebreken. Dit wordt tenandere bijzonder goed geïllustreerd door een veel recentere miskleun in eigen land, waarbij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) betrokken was. Bernard Heuvelmans, een vroegere medewerker van het KBIN, publiceerde in 1969 in het bulletin van de instelling een studie over een nieuw ontdekte mensachtige : *Homo pongoides* (Heuvelmans, 1969). De vondst bestond uit wat eruit ziet als een behaard lijk bewaard in een blok ijs. Het zou door vissers ter hoogte van Kamtsjatka of in de Bering Straat gevonden zijn en werd, op het ogenblik van zijn ontdekking door Heuvelmans, als, kermisattractie tentoongesteld.

Heuvelmans noemt zichzelf een kryptozooloog. Kryptozoologen gaan op zoek naar nog onbekende, erg verborgen of vergeten diersoorten (Böhme, 1990), maar ook naar mysterieuze dieren zoals de yeti, zeedraken, de laatste dinosauriërs en dies meer (Heuvelmans, 1955). *Homo pongoides* dan zou een vertegenwoordiger zijn van de nog levende, maar tot nu onbekende Aziatische neanderthal-mensachtigen waarover enkele Russische onderzoekers berichten. Nog voor de publikatie verklaarden verscheidene wetenschappers dat *H. pongoides* een clevere kermisvervalsing betrof gebruik makend van moderne syntetische produkten. Later werd dit door onderzoek bevestigd en schoof men *H. pongoides* stilletjes onder het tapijt. Weer blijkt hier de wens de vader van de gedachte. Heuvelmans zocht al zo lang naar mysterieuze dieren en mensachtigen en eindelijk had hij de hand gelegd op een uniek exemplaar. Ongelooflijk toeval ? Nee, zegt Heuvelmans, "*Des âmes généreuses y verront plutôt le doigt de la justice immanente*" (*ibid.* : 23). De immanente gerechtigheid die ten slotte de volhardende zoeker beloont. Maar wat moeten we denken van de redaktieraad die Heuvelmans' verhaal voor publikatie aanvaardde ?

Zijn wetenschappers, ondanks hun opleiding, vatbaar voor bedrog en zelfbedrog in eigen vakge-

Figuur 5 : *Emunctator sorbens* of de zuigdruijneus bij de voedselopname (naar Stümpke, 1962). Een exemplaar van deze vertegenwoordiger van de rinograden (neuslopers) werd in 1981 in Straatsburg tentoongesteld en lokte veel publiek.

bied of daaromtrent, soms veroorloven ze zich ook wel eens spelereien die niet altijd goed begrepen worden. Zo verscheen zowat dertig jaar geleden een bijzonder leuke, z.g. Duitse studie over de rinograden door een professor "Stümpke" (1961). Het boek beschrijft een tot dan onbekende zoogdierorde waarvan de naam in het Nederlands de neuslopers zou kunnen luiden, want alle rinograden hebben een sterk ontwikkeld reukorgaan dat in beginsel voor de voortbeweging gebruikt wordt, maar door adaptieve radiatie nog andere functies kan krijgen. Dit baanbrekend werk werd al het volgende jaar in het Frans vertaald en van een voorwoord voorzien door zijn geestelijke vader, Pierre P. Grassé, en verspreid door dé Parijse uitgever van biologische teksten, Masson (Stümpke, 1962). Ik weet van mezelf dat toen ik het boek voor de eerste keer in handen kreeg, in de genoemde Franse vertaling, ik even twijfelde...

In 1981 werd een exemplaar van de rinograden, de *Emunctator sorbens* of de zuigdruijneus (fig. 5), in de kollekties van het zoologisch museum van Straatsburg ontdekt en na opmaak in de tentoonstelling opgesteld ; dit gebeurde evenwel op 1 april. Het unieke exemplaar trok toch heel wat publiek, dat blijkbaar geneigd was het wonderbeest als een werkelijkheid te aanvaarden en bij de bespreking

van de gebeurtenis wordt opgemerkt : " *Attention au grand public qui a tendance à prendre pour vérité d'évangile tout ce qui est dans le musée ... !*" (Hildwein, 1983). Hier wordt inderdaad de vinger gelegd op een algemeen verschijnsel. Men is soms verwonderd over de lichtgelovigheid van leken t.o.v. wat zich als wetenschappelijk aanbiedt in tijdschrift, krant, boek en elders. Het belang van deze vaststelling wordt hopelijk duidelijk in wat volgt.

Zonderlinge verzamelaars hebben dikwijls niet alleen belangstelling voor fossielen maar ook voor theosofie, astrologie, parapsychologie en de vele andere pogingen om de mysteries van de wereld op ongebruikelijke manier te benaderen en zo er greep op te krijgen. Een Franse enquête suggereert dat mensen die in voorgaande praktijken geloven of er zich daadwerkelijk mee bezighouden, gerekruteerd worden vooral tussen wie zich maatschappelijk niet goed in hun vel voelen. Ze hebben niet bereikt in de wereld wat ze wensten en weten zich miskend (Boy & Michelat, 1984). Het zou verwonderlijk zijn als het voorgaande ook niet opgaat voor vele afwijkende fossielenverzamelaars. Door hun ontdekkingen willen ze de wereld laten zien wie zij feitelijk zijn. Die ontdekkingen gebeuren daarbij natuurlijk liefst op een terrein waarop gewone stervelingen niet te talrijk of niet werkzaam zijn. Zo bouwen zij rondom een fictieve wereld waarin zij grote ontdekkers worden. Vandaar hun *idées fixes* : men kan ze niet overtuigen van hun ongelijk, want anders stort het bouwsel rondom hen in. Vandaar hun neiging tot mytomanie, dwangmatig liegen om zichzelf in stand te houden. Ik heb zelfs de indruk dat ze eigenlijk willen miskend blijven, dat de officiële wetenschap ze moet blijven verwerpen, want wanneer ze erkend zouden worden, zijn hun ontdekkingen eigenlijk niet meer zo speciaal. Daarbij worden ze niet geholpen door de misleidende manier waarop het wetenschappelijke bedrijf nog altijd aan niet-ingewijden voorgesteld wordt. Ik denk hier aan de vele verhalen over eenzame miskende onderzoekers die uiteindelijk triomferen en dan tot kultuurhelden verheven worden. De praktijk is meestal heel wat prozaïscher en het wordt hoog tijd dat de wetenschappelijke praxis gedemytologiseerd wordt. Ondertussen blijft de miskende-heldenmyte een pasklaar richtbeeld voor kandidaat-zonderlinge verzamelaars enz.

Misschien moet het niet gezegd worden dat zonderlinge verzamelaars, para-wetenschappers en wetenschappelijke kwakkels geen monopolie zijn van onze gewesten, maar ik doe het toch ter opwekking van al wie geneigd zijn voortdurend te weklagen over het apenland waarin we leven. Zo kreeg de Belgische Geologische Dienst nog niet zo lang geleden een vreemd boekwerk toegestuurd ; het was Dr. M. Duser van de dienst die me op het bestaan ervan attent maakte. Het werk werd samengesteld door een Japanner die minuskule gewervelde dieren en mensen vond in het Paleozoïcum van zijn land. De menswording gaat dus bij deze schrijver nog heel wat verder terug dan bij Plancquaert. Bovendien zijn de eerste mensen wel heel klein : enkele millimeters (Okamura, 1987) ! En wie kent niet,

om even voorbij geologie en paleontologie te kijken, de botsende werelden van Velikowsky (1974) of de goddelijke kosmonauten van von Dänicken (1969) ? Ze vinden nog altijd afzet in de zogezegd beschaafde wereld. Eigenlijk gaat het om dezelfde verschijnsels als beschreven voor ons land, evenwel op een veel grotere schaal en met nog dat verschil dat de genoemde heren en hun uitgevers er een mooie stuiver aan verdienen.

Dat para-wetenschappelijke bedrijvigheid niet beperkt blijft tot ons land, ontslaat ons echter niet van een antwoord te vinden op de vraag : hoe moeten wij reageren tegenover zonderlinge verzamelaars en para-wetenschappers ? Men kan de schouders ophalen en menen dat ze weinig kwaad uitrichten. Dat valt nog te bezien. Denken we maar aan het feit dat zij dikwijls gewone verzamelaars in een kwaad daglicht stellen bij professionelen, vooral bij hen die al weinig op hebben met amateurs. Zij durven ook gegevens vervalsen en vervalsingen maken om hun standpunten kracht bij te zetten. En zij helpen zeker allerlei para-wetenschappelijke ideeëngoed in leven houden bij het grote publiek. Maar hoe houden we ze tegen ? Ik heb geen pasklaar antwoord op deze vraag. Wel kan ik erop wijzen dat het boek van Plancquaert in een Oostvlaamse stad destijds uigedeeld is geworden als prijsboek. En wat moeten we denken van onze magisch-realistische schrijver Hubert Lampo, die een inleiding pleegde voor Van Roeyens boek ? Ik meen dat in beide gevallen aan de betrokken zonderlinge verzamelaars hulp werd verstrekt, die er beter niet was geweest.

Met het voorgaande komen we vanzelf bij de rol van de media terecht. Kranten, tijdschriften en televisie zijn maar al te gretig om berichten over uitzonderlijke vondsten en vinders te brengen, zij het met enig sarkasme. Maar dit sarkasme wordt niet noodzakelijk aangevloed door de betrokkene. Mocht dat wel zo zijn, dan wordt hij erdoor misschien bevestigd in zijn miskendeheldenwaan. Voelt de betrokkene de spot niet aan, dan glorieert hij in zijn faam en wordt hij gemakkelijk het slachtoffer van die akelige ziekte die media-geilheid heet. En als het grote publiek het sarkasme niet doorheeft, slikt het nog eens een portie para-wetenschappelijke nonsens, want het blijft voorlopig onkritisch en naïef, zoals de één-april-rinograad van Straatsburg toont. Ik meen dus dat we zonderlinge verzamelaars en hun verhalen meestal niet zullen kunnen tegenhouden. We mogen hun echter geen hulp verstrekken, zij het rechtstreeks of door de verspreiding van hun geschriften en hun ideeën via de media ; dat bevestigt hen in hun waan. De pers zondigt hier maar al te dikwijls, dat blijkt zeker uit Van Roeyens verhaal over zijn wedervaren met de media. Een reuzebloemkool, het rekord scheelkijken, een zonderling verzamelaar met geheimzinnige stenen : het is allemaal nieuws. Bovendien stel ik me de vraag of het moreel aanvaardbaar is een mens het waanideeën voor schut te zetten via de media. Ik geloof dus dat de heren en dames van de media hier heel diep in eigen hart moet kijken. Geleerder gezegd : er stelt zich hier voor de media-mensen een deontologisch probleem.

Tijdens de symposium werd ook gepleit voor een betere voorlichting van het grote publiek om de para-wetenschappelijke bedrijvigheid in te dijken. Ik kan me niet ontdoen van het gevoel dat voldoende middelen tot voorlichting bestaan, maar dat ze het grote publiek dikwijls niet erg boeien. Misschien bestaat er een behoefte aan vulgarisatie die beter kan wedijveren met wat onze zonderlinge verzamelaars en para-wetenschappers bieden. Misschien spreekt vele bestaande vulgarisatie niet genoeg tot de behoefte aan mysterie, de verbeelding, het hart en misschien ja de ziel van de mensen. Om een bestaande zegswijze te parafraseren : de mens leeft niet van wetenschappelijke uitleg alleen.

In het voorgaande heb ik het gewaagd een soort klassifikatie van de fossielenverzamelaars voor te stellen op basis van hun mogelijke impact op het wetenschappelijke bedrijf. Aan de hand van teksten en anekdoten tracht ik dan zonderlinge verzamelaars voor te stellen, zoals ik ze leerde kennen. Deze mensen schijnen dikwijls een rekening te willen vereffenen met de gemeenschap, een sterke drang naar zelfbevestiging te bezitten en ervaren zichzelf nogal eens als permanent miskende slachtoffers van de officiële wetenschap. Het voorgaande wil niet zeggen dat beoefenaars van die officiële wetenschap zelf immuun zijn voor waanideeën. Hoe dan ook, media, instellingen en enkelingen zouden best vermijden zonderlinge verzamelaars en andere para-wetenschappers te helpen, dit om hun bedrijvigheid af te remmen. Wat het grote publiek betreft, kan een goed gedoseerde en vooral aangepaste voorlichting er misschien voor zorgen dat leken minder geboeid en dus minder kritiekloos naar para-wetenschappelijke verhalen gaan luisteren. Daarmee is zeker niet het laatste gezegd over het thema. Mijn bijdrage wil echter niet meer dan fossielenverzamelaars tot een gewetensonderzoek aanzetten. Soms leert men het meest over wat gezond-zijn is uit vergelijkingen met ongezonde toestanden.

REFERENTIES

BÖHME, W., 1990 - Was ist Kryptozoologie ?
Tier und Museum, 2/1: 9-14.

BOY, D. & MICHELAT, G., 1984 - Les Français et les "parasciences". *La Recherche*, 161: 1560-1567.

FRANKE, H., 1981 - Lügensteine, Klinik-Affe und Marcus-Syndrom. Würzburg, Echter.

HEUVELMANS, B., 1955 - Sur la Piste des Bêtes Ignorées. Paris, Plon.

HEUVELMANS, B., 1969 - Note préliminaire sur un spécimen conservé dans la glace, d'une forme encore inconnue d'Hominidé vivant *Homo pongoides* (sp. seu subsp. nov.). *Bull. K. Belg. Inst. Nat. Wet.*, 45/4, 24 p.

HILDWEIN, G., 1983 - Présentation d'un Rhinograde naturalisé au musée zoologique de Strabsourg. *Bull. trim. Soc. Géol. Normandie et Amis Muséum Havre*, 70/3: 23-25.

OKAMURA, C., 1987 - New facts : *Homo* and all vertebrata were born simultaneously in the former Paleozoic in Japan. *Original Report of the Okamura Fossil Laboratory*, XV: 347-573.

PLANCQUAERT, J. (s.d.) - Getuigen van 's mensens herkomst. Kortrijk, J. Vermaut.

STÜMPKE, H., 1961 - Bau und Leben Rhinogradentia. Stuttgart, Fischer.

STÜMPKE, H., 1962 - Anatomie et biologie des Rhinogrades. Un nouvel ordre des mammifères. Paris, Masson.

VAN ROEYEN, A., 1975 - De steen der wijzen. Breda, Brabantia Nostra.

VELIKOVSKY, I., 1974 - Werelden in botsing. Deventer, Ankh-Hermes.

von DÄNICKEN, E., 1969 - Waren de goden kosmonauten ? Deventer, Ankh-Hermes.

Manuscript ontvangen op 10 mei 1990 en aanvaard voor publicatie op 9 juli 1990.